

VÝZKUM VZTAHŮ A SPOLUPRÁCE MEZI ČESKÝMI AKADEMICKÝMI INSTITUCEMI A SUBJEKTY Z ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY

DAVID PLÁŠEK

2022

REPORT

BEZPEČNOSTNÍ CENTRUM EVROPSKÉ HODNOTY _____

Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty je nevládní odborná instituce bránící svobodu a suverenitu. Chráníme liberální demokracii, právní stát a transatlantické spojení Česka. Pomáháme bránit Evropu zejména před nepřátelským vlivem Ruska a Číny.

Naší vizí je svobodné, bezpečné a prosperující Česko ve střední Evropě, která je nedílnou součástí transatlantického společenství a opírá se o pevné spojení s USA.

Autor:

David Plášek – Analytik, Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty

OBSAH

ÚVOD	5
PROČ POVAŽUJEME ROZŠÍŘOVÁNÍ VLIVU ČLR NA ČESKÝCH UNIVERZITÁCH ZA BEZPEČNOSTNÍ HROZBU?	5
JAK VÝZKUM PROBÍHAL?	5
ZÁVĚR	6
SEZNAM DOPORUČENÍ	7
1. NOVELA ZÁKONA O VYSOKÝCH ŠKOLÁCH	7
2. ZAVÉST SYSTÉM MŠMT PRO VYDÁVÁNÍ OSVĚDČENÍ PRO STUDIUM NEBO VÝZKUM V URČITÝCH CITLIVÝCH TECHNOLOGICKÝCH OBORECH	7
3. MŠMT BY MĚLO VYŽÁDAT OD VŠECH VEŘEJNÝCH VYSOKÝCH ŠKOL INFORMACI, S KTERÝMI ČÍNSKÝMI SUBJEKTY SPOLUPRACUJÍ, A NÁSLEDNĚ SAMO VE SPOLUPRÁCI S PRACOVNÍ SKUPINOU (MVČR, MOČR, MPO, MZV A MŠMT) JEDNAT S ČESKÝMI UNIVERZITAMI O EXISTUJÍCÍCH RIZICÍCH, ZA UŽITÍ NÁSTROJE „ASPI UNIVERSITY TRACKER“	9
4. ZAJIŠTĚNÍ DOSTATEČNÉHO FINANCOVÁNÍ ODBORNÝCH ZNALOSTÍ O ČÍNĚ Z NEČÍNSKÝCH ZDROJŮ	9
5. POTŘEBA PŘEHLEDU A KONTROLY ČÍNSKÝCH STUDENTSKÝCH SPOLKŮ V ZÁJMU UDRŽENÍ AKADEMICKÉ SVOBODY NA KAMPUSECH	10
6. ČESKÝ STÁT (MV S MŠMT) BY MĚL ZAHÁJIT PRAVIDELNÁ KAŽDOROČNÍ ŠKOLENÍ PRO VEDENÍ KONKRÉTNÍCH KATEDER A FAKULT UNIVERZIT V OBLASTI BUDOVÁNÍ ODOLNOSTI PROTI VLIVOVÝM HROZEB	11
7. KAŽDÁ UNIVERZITA BY MĚLA MÍT SVÉHO BEZPEČNOSTNÍHO KOORDINÁTORA DLE INSTRUKCÍ PROTI-VLIVOVÉHO MANUÁLU MVČR	11

ÚVOD

Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty provedlo v minulých měsících obsáhlý výzkum vztahů a spolupráce mezi českými vysokými školami a univerzitami (nebo i jinými entitami obecně) z Čínské lidové republiky (ČLR). Tento výzkum byl součástí mezinárodního projektu „China-Europe Academic Engagement Tracker“, který zároveň probíhal v 11 evropských zemích pod vedením slovenského think-tanku Středoevropský institut asijských studií (CEIAS).

PROČ POVAŽUJEME ROZŠÍŘOVÁNÍ VLIVU ČLR NA ČESKÝCH UNIVERZITÁCH ZA BEZPEČNOSTNÍ HROZBU?

Snaha čínského státu o získávání technologií a rozšiřování vlivu v akademickém prostředí patří mezi ústřední součást jeho dlouhodobé strategie vlivových a špionážní operací. Jedná se o globální, organizovanou a konsistentní kampaň, která probíhá i na území ČR. Je to aktivita, které jsou v ČLR věnovány vysoké finanční i personální zdroje a řada agentur byla vytvořena speciálně pro tento účel.

Do jejího řízení a dohledu jsou zapojeni lidé z nejvyšších pater komunistického aparátu, včetně samotného politbyra. Čínské zneužívání spolupráce se západními univerzitami je zároveň fundamentálně spjato s oficiálně vyhlášenými a velmi ambiciózními iniciativami současného vedení ČLR. Prezident Si Ťin-pching v minulosti vyhlásil iniciativu pro tzv. *fúzi vojenské a civilní sféry* a osobně dohlíží na Komisi pro její vývoj. Tato iniciativa si klade za cíl právě začleňovat civilní inovace a výzkum do vojenského rozvoje a zároveň i stírat rozdíly mezi civilními a vojenskými univerzitami. Následkem toho dnes není možné označit za univerzity spojené s vojenským průmyslem jen ty, které oficiálně spadají pod čínskou armádu, ale i ty na první pohled působící jako univerzity civilní.¹

V kombinaci s naprostou státní kontrolou nad čínskými akademickými institucemi je tak zřejmé, že z nekontrolované spolupráce českých a čínských univerzit vyplývá velké nebezpečí.

JAK VÝZKUM PROBÍHAL?

Naše investigace byla metodologicky založena především na zpracování vyplněných dotazníků zaslaných vysokým školám dle Zákona č. 106/1999 Sb. (Zákon o svobodném přístupu k informacím) v kombinaci s využitím metody OSINT (získávání dat z otevřených zdrojů), kde byla použita zejména detailní analýza informací z veřejného registru smluv Ministerstva vnitra ČR. Pro určení rizikovosti jednotlivých čínských institucí a zjištění detailů jejich aktivit

---

¹ Pro detaily o tématu prosím vizte následující odkazy:
<https://foreignpolicy.com/2021/02/05/dont-underestimate-chinas-military-civil-fusion-efforts/>
<https://www.nbcnews.com/news/china/american-universities-are-soft-target-china-s-spies-say-u-n1104291>
<https://www.thestar.com/opinion/contributors/2018/11/12/chinas-silent-invasion-of-western-universities.html>

v rámci čínského vojenského výzkumu byl pak aplikován China Defence Universities Tracker, což je databáze čínských institucí zabývajících se vojenským nebo bezpečnostním vědeckým a technologickým výzkumem. Byl vytvořen Mezinárodním centrem kybernetické politiky australského think-tanku ASPI. Jedná se o nejprestižnější a nejpodrobnější existující databázi v této oblasti.

ZÁVĚR

Náš výzkum zahrnul celkově 26 českých veřejných vysokých škol a téměř 50 výzkumných ústavů Akademie věd ČR, přičemž 12 z nich neodpovědělo na žádost prostřednictvím zákona č. 106, nebo požádalo o platbu za „náklady spojené se získáváním požadovaných informací“ (nejvyšší požadavek byl 41 000 Kč). Po analýze dat bylo nalezeno:

- **193 spoluprací se 145 subjekty z ČLR** na různých úrovních (kromě univerzit také společností, speciálních zón a státních agentur).
- Celkem **17 univerzit a 4 výzkumné ústavy** mají určitou úroveň oficiální spolupráce s čínskou vysokoškolskou institucí zahrnutou do seznamu rizikových škol propojených s obranným sektorem podle ASPI *China Defence University Tracker*, což činí **více než polovinu všech českých vysokých škol**.
- Dohromady tvoří vztahy s rizikovými čínskými subjekty více než **čtvrtinu všech spoluprací**. Téměř všechny tyto vztahy mají formu smluv o spolupráci, směnných dohod nebo memorand o porozumění.

Mezi nejzásadnější individuální zjištění našeho výzkumu patří především spolupráce mezi českými univerzitami a čínskými entitami s jasně dokázanými vazbami na čínský vojenský průmysl nebo s těmi, které jsou součástí oficiální propagandistické a vlivové mašinerie ČLR. Přehled zkoumaných univerzit a zjištění je k dispozici na webu projektu „[China-Europe Academic Engagement Tracker](#)“.

Následuje seznam praktických doporučení, jak hrozbám vyplývajícím z čínského vlivu na české univerzity s ohledem na dobrou praxi v jiných zemích předcházet.

SEZNAM DOPORUČENÍ

---

1. Novela zákona o vysokých školách

Součástí novely by byla povinnost jednou ročně vydat veřejnou výroční zprávu o všech příjmech, které univerzity a jejich zaměstnanci měli za činnost související s prací pro univerzitu ze zahraničí (tedy od fyzických a právnických osob pocházejících ze zemí mimo EU).

- Příkladem je americký návrh Zákona zastavení špionáže a krádeží ve vysokém školství z roku 2018/21, který nezmiňuje Čínu jmenovitě, ale je jasným pokusem poskytnout americkým orgánům činným v trestním řízení více nástrojů, jak se vypořádat s expanzí Komunistické strany Číny do amerických vzdělávacích institucí.
- Tento zákon byl napsán tak, aby vytvořil práh pro univerzity, co se týče výše zahraničních finančních příspěvků, které musí být ze zákona vykázány, na 50 000 USD z 250 000 USD (původní zákon z roku 1965, kde se reportuje dvakrát ročně, sekce 117).²
- Vyžaduje také zveřejnění zahraničních darů a smluv institucí vyššího vzdělávání, a to včetně odpovídající tržní hodnoty jakýchkoli věcných darů.³

2. Zavést systém MŠMT pro vydávání osvědčení pro studium nebo výzkum v určitých citlivých technologických oborech

Všichni zahraniční studenti ze zemí mimo EU studující na českých vysokých školách citlivé obory budou muset získat certifikaci v procesu, kdy hostící univerzita zkonultuje jejich přihlášky s **Pracovní skupinou MVČR, MOČR, MPO, MZV a MŠMT**.

V druhé fázi procesu pak univerzita dostane nezávazné doporučení od této Pracovní skupiny a sama následně rozhodne, zda certifikaci udělí.

Jako vodítko pro vytvoření seznamu rizikových oborů vysokých škol je možné použít již existující souhrn vydaný Finančním analytickým úřadem ČR (FAU) v rámci sankcí proti Rusku a Bělorusku, který má za cíl zabránit studentům z těchto zemí (i jiných zemí dlouhodobě pod západními sankcemi).

Specificky jde o programy, jejichž studium by mohlo být zneužito ke zrychlení čínského vojenského výzkumu.

---

2 Section 117 of the Higher Education Act of 1965 - <https://www2.ed.gov/policy/highered/leg/foreign-gifts.html>

3 Stop Higher Education Espionage and Theft Act of 2018 - <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/6821?q=%7B%22search%22%3A%5B%22Health%2C+Education%2C+Labor%2C+and+Pensions%22%5D%7D&s=1&r=15>
Stop Higher Education Espionage and Theft Act of 2021 - <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/676/text>

United States Innovation and Competition Act of 2021 - <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/4521>

Seznam vysokoškolských oborů se zvýšeným rizikem z hlediska poskytování technické pomoci nebo nehmotného přenosu technologií, FAU 2021.⁴

- biotechnologie
- elektrotechnika
- energetika
- energie a paliva
- fyzika
- chemie a biochemie
- informační a komunikační technologie
- inženýrství
- jaderné obory (včetně např. jaderné chemie, jaderných technologií)
- kosmonautika
- letectví
- nanotechnologie a nanomateriály
- procesní inženýrství
- strojírenství
- technologie materiálů

V současnosti existuje řada zahraniční modelů pro takový systém. Například britská verze:

The Academic Technology Approval Scheme (ATAS):

- Studenti a výzkumní pracovníci, kteří jsou státními příslušníky zemí EU, Evropského hospodářského prostoru (EHP), Austrálie, Kanady, Japonska, Nového Zélandu, Singapuru, Jižní Koreje, Švýcarska nebo Spojených států amerických, osvědčení ATAS nepotřebují. Výzkumní pracovníci a studenti všech ostatních státních příslušností musí o osvědčení ATAS požádat.
- Získání certifikátu ATAS je pro tyto studenty podmínkou pro získání víza.

Dalším modelem je nizozemský systém prověřování:

- Nizozemská vláda pracuje na screeningovém rámci, který má zabránit nežádoucímu přenosu znalostí a technologií. Jedná se o prověřování osob, které chtějí získat přístup k těm oblastem znalostí, kde jsou rizika pro národní bezpečnost největší - rizikové oblasti. Jedním z příkladů jsou znalosti, které lze využít jak pro civilní, tak pro vojenské účely (dvojití použití).

---

⁴ Finanční analytický úřad: Příručka technické pomoci a nehmotného přenosu technologií, 2021 - <https://www.financnianalytickyyurad.cz/files/prirucka-technicke-pomoci-a-nehmotneho-prenosu-technologii.pdf>

3. MŠMT by mělo vyžádat od všech veřejných vysokých škol informaci, s kterými čínskými subjekty spolupracují, a následně samo ve spolupráci s Pracovní skupinou (MVČR, MOČR, MPO, MZV a MŠMT) jednat s českými univerzitami o existujících rizicích, za užití nástroje „ASPI University Tracker“

ASPI University Tracker je databáze čínských institucí zabývajících se vojenským nebo bezpečnostním vědeckým a technologickým výzkumem. Byl vytvořen Mezinárodním centrem kybernetické politiky australského think tanku ASPI (Australský institut pro strategické plánování). Jedná se o nejprestižnější a nejpodrobnější existující databázi v této oblasti.

S těmito znalostmi pak univerzity budou schopny již dopředu vědět o nebezpečí, které jim při spolupráci s konkrétními čínskými univerzitami hrozí a budou tak moci vyhnout se těm rizikovým a kooperaci s nimi vůbec nezačínat

Link: <https://unitracker.aspi.org.au/>

4. Zajištění dostatečného financování odborných znalostí o Číně z nečínských zdrojů

Cílem je snížit závislost oborů zkoumajících Čínu na rozhodnutích a zdrojích z ČLR (víza, finance, personál pro výuku) a institucí, které vychovávají nové odborníky a budování kapacit pro nezávislý výzkum Číny v ČR: nutnost vynahradiť rozsáhlé fondy českého státu na studium čínského jazyka a specializace na Čínu, navýšit prostředky například prostřednictvím TAČR a GAČR nebo EU fondů.

České univerzity by měly rozvíjet a rozšiřovat čínská jazyková a kulturní studia ve spolupráci s tchajwanskými akademickými institucemi.

Jedním z možných řešení je i vytvoření vlastního výzkumného ústavu na Čínu, který by byl veřejný a placený státem, jak ho zřídily některé jiné státy.

Taková národní centra pro Čínu by se věnovala celo-spektrálnímu sledování a studiu ČLR, protože situační povědomí je prvním krokem k boji proti vlivovým aktivitám.

Centra by mohla být založena po vzoru čínského centra nedávno založeného ve Švédsku – Nationellt kunskapscentrum för Kina.

Švédský model: Švédské národní čínské centrum

- Švédské národní čínské centrum provádí výzkum související s politikou na témata související s Čínou. Důraz je kladen na otázky zvláštního významu pro švédské zájmy. Centrum si klade za cíl přispět k dlouhodobému zlepšení stavu znalostí souvisejících s Čínou ve švédské společnosti.
- Podobné instituty existují i v Nizozemsku a Indii.

- Nizozemský model: **Centrum vědomostí o Číně** na Nizozemském institutu mezinárodních vztahů (Clingendael).
- Clingendael je think tank zřízený a financovaný Ministerstvem zahraničních věcí.

V centru působí 16 expertů, jejichž expertízy využívá jak vláda, tak regionální samosprávy.

5. Potřeba přehledu a kontroly čínských studentských spolků v zájmu udržení akademické svobody na kampusech

Spolky čínských studentů v zahraničí provozují celosvětově aktivity, které omezují svobodné jednání jejich členů včetně akademické svobody a debaty obecně.

Čínští studenti v zahraničí organizují v každé zemi studentské spolky tzv. CSSA (Chinese Students and Scholars Associations). Jsou oficiálně nepolitické, ale jsou prokazatelně financovány a v klíčových záležitostech i řízeny ambasádami ČLR v jejich zemích používány jako instrument čínské vlády pro dosahování vlastních cílů na půdě univerzit.

Hlavní cíle:

- 1) Instrument pro protesty proti řečníkům a textům, které odporují oficiální linii vlády ČLR
  - Tyto spolky v mnoha západních zemích organizují spolu s ambasádami protesty proti aktivistům, kteří jsou nepohodlní čínské vládě a takto vytvářený tlak je často úspěšný a řada univerzit tak musela plánovaná vystoupení nebo debaty zrušit
  - Nespočet příkladů – např.: CSSA na Cambridžské univerzitě uzavřena poté, co vyšlo najevo, že jí čínská ambasáda poradila, jak narušit plánované přednášky exilového čínského disidenta.
- 2) Instrument pro sebe-cenzuru a oznamování „nevhodného“ chování ostatních čínských studentů
  - Hlásí ostatní studenty na ambasádách (podezřelé aktivity) a dohlíží na to, zda nedochází k „nevlasteneckému“ projevu při debatách ve třídě atd., velký počet případů ze zahraničí.
  - Pobočka CSSA na Duke University byla obviněna z podněcování šikanující kampaně proti čínskému studentovi, který se pokusil zprostředkovat smír mezi stranami protestu za svobodný Tibet.

Česká CSSA patří k těm menším a méně nápadným, nicméně je organizačně i personálně propojena s dalšími organizacemi Oddělení jednotné fronty ústředního výboru Komunistické strany Číny (jako všechny CSSA)⁵.

Je proto potřeba aktivně sledovat tyto spolky i v ČR, zdali neporušují zákon a neutlačují studenty jako v jiných zemích.

Zároveň je třeba monitorovat případy přímého či nepřímého obtěžování, sledování nebo vyhrožování ze strany čínské vlády na univerzitách – každoročně podávat zprávy o počtu a povaze těchto incidentů.

6. Český stát (MV s MŠMT) by měl zahájit pravidelná každoroční školení pro vedení konkrétních kateder a fakult univerzit v oblasti budování odolnosti proti vlivovým hrozbám

Školení lze založit na podobném principu jako již existující proti-vlivové školení, které MVČR organizuje pro úředníky státní správy. Posluchače upozorňují na základní rysy špionáže, ekonomických zájmů státu či organizovaného zločinu. Rozšiřují také povědomí o kybernetické bezpečnosti.

Stejný formát by se měl aplikovat pro všechny české studenty a výzkumníky odjíždějící do rizikových zemí, aby odjížděli alespoň trochu připraveni na hrozby, kterým tam mohou při svém studijním pobytu/stáži čelit. Byli by připravováni na situace, kterým mohou být vystaveni při jejich pobytu a seznámí se s tím, jak takovým situacím čelit a jak se nadále bránit a postupovat.

Existuje řada modelů ze zahraničí, například z USA a Austrálie.

7. Každá univerzita by měla mít svého bezpečnostního koordinátora dle instrukcí Proti-vlivového manuálu MVČR

Každá univerzita by měla vytvořit funkci koordinátora pro agendu ochrany proti vlivovému působení cizí moci. Měl by mít na starosti celý proces od průběžného vyhodnocování rizik přes kontrolu dodržování nastavených opatření a školení zainteresovaných osob až po archivování veškeré dokumentace dokládající výše uvedené kroky.

Zároveň by měl spolupracovat s MŠMT v oblastech sdílení informací a dalších oblastech.

Podobné opatření je doporučované bezpečnostními úřady i v USA a VB, kde je již řada univerzit přijala.

---

5 Jirouš, Filip: The Chinese United Front in the Czech Republic - Methods, goals and organizational structure. <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/122925/120371731.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

WWW.EVROPSKEHODNOTY.CZ